Bart de Koning

VERSLAAFD

AAN DE HARDE AANPAK

Pleidooi voor een slimmer drugsbeleid

Uitgeverij Balans

Copyright © 2026 Bart de Koning/Uitgeverij Balans, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Omslag Bloemendaal en Dekkers
Auteursfoto Jerome de Lint
Boekverzorging Peter Verwey
Druk Wilco

ISBN 978 94 638 2511 5
NUR 740

www.uitgeverijbalans.nl
instagram.com/uitgeverijbalans
linkedin.com/company/uitgeverij-balans
uitgeverijbalans.nl/nieuwsbrief

Inhoud

Inleiding 7

1. Meer dan alleen verboden 21
2. Joints, coke en pillen 53
3. Recordvangsten en onvindbare miljarden 64
4. Met polderen vang je geen boeven 81
5. 'Nederland is een narcostaat' en andere misverstanden 94
6. Bangmakerij en grote getallen 107
7. 'Mijn hemel, we runnen een drugslijn!' 126
8. 'Heroïne op elke straathoek' 152
9. Gemiste kansen 157
10. Hoe het slimmer kan 170

Kort overzicht van de belangrijkste soorten drugs 189
Verantwoording en dankwoord 193
Noten 197
Literatuurlijst 213

Inleiding

De *war on drugs* is mislukt. Tijd voor iets anders.

Het is een schokkend gezicht. Tientallen mannen, sommige gewapend met een pistool of een geweer, die midden in de nacht door het Gelderse dorp Overasselt lopen. Op beelden van bewakingscamera's is te zien dat ze op een auto schieten. Tientallen schoten werden geregistreerd.

Op dinsdagochtend 1 september 2026 werd Nederland wakker met deze beelden op het nieuws. Er was een beveiliger doodgeschoten, twee agenten waren gewond geraakt, waarna arrestatieteams binnen heel korte tijd 34 verdachten wisten aan te houden.

Eén reactie overheerste in de dagen na de schietpartij: dit is on-Nederlands. Het zijn taferelen die je in Mexico verwacht, of misschien bij een bendeoorlog in een Amerikaans getto, maar niet in een rustig Gelders dorpje. Al snel werd er meer bekend over de achtergrond van het geweld. Het pand was eigendom van Jan G. Al in 2019 ontdekte de politie na een brand een drugslab op het terrein. Een jaar later werden twee gewapende mannen voor het huis opgepakt. En in 2025 schoot een 21-jarige Amsterdammer het magazijn van een AK-47 leeg op het huis.

De schietpartij in september 2026 had te maken met een lading van 812 kilo cocaïne, die vlak daarvoor aan de Spaans-Franse grens in beslag was genomen. De bende was kennelijk naar Overasselt afgereisd om verhaal te halen.[1] De omvang van deze knokploeg was zeker on-Nederlands: liquidaties binnen het drugsmilieu worden doorgaans door één of twee mensen uitgevoerd. Die vallen minder op en hebben een veel betere kans om weg te komen. Dat de politie binnen een paar uur 34 man kon arresteren, wees op amateurisme van de daders. Maar uniek of on-Nederlands was het geweld niet per se: er zijn sinds de geruchtmakende schietpartij met AK-47's in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt in 2012 meerdere gewelddadige vetes uitgevochten in de Nederlandse drugswereld. De aanleiding is meestal dezelfde als in Overasselt: een inbeslaggenomen of verdwenen lading drugs.

Dat het stelen van drugs gewelddadige wraakacties uitlokt is voorspelbaar. Een crimineel die zich willoos laat beroven gaat niet lang mee in het milieu. Maar ook het onderscheppen van drugs door opsporingsdiensten zet vaak een kettingreactie van geweld in gang. De benadeelde criminelen kunnen vermoeden dat iemand de autoriteiten heeft getipt, of ze geloven niet dat het echt de politie of de douane was die de drugs in beslag hebben genomen. Los daarvan kunnen criminelen financieel klem komen te zitten als ze een grote lading kwijtraken: de leveranciers willen wel betaald worden en Mexicaanse, Colombiaanse en Braziliaanse kartels staan niet bekend om hun coulante houding.

Oorlogsmisdaad

Moorden of liquidaties (afrekeningen in het criminele milieu) maken hier in Nederland terecht grote indruk. Toch is Neder-

land internationaal gezien behoorlijk veilig: het aantal moorden stond in 2025 met 104 op het laagste punt sinds 1996. Ook het aantal liquidaties is historisch laag.[2] De echte ellende rond drugsgeweld zit elders – vooral in Latijns-Amerika, waar honderdduizenden mensen zijn omgekomen in de war on drugs. Die begon toen president Richard Nixon op 17 juni 1971 in een toespraak tot het Congres de oorlog verklaarde aan drugs: 'Het misbruik van drugs is Amerika's volksvijand nummer één. Om deze vijand te bestrijden en te verslaan, is het noodzakelijk om een nieuw, alles-op-alles offensief te voeren.'[3] Hij richtte daarvoor de Drug Enforcement Agency (DEA) op die, samen met de FBI en de politie, verantwoordelijk werd voor drugsbestrijding.

'War on drugs' is geen beeldspraak: het is echt oorlog. In 2006 zette president Felipe Calderón onder Amerikaanse druk het Mexicaanse leger in tegen drugscriminelen. Tijdens het hoogtepunt van de gewelddadigheden, tussen 2007 en 2014, werden er naar schatting 164.000 Mexicanen vermoord.[4] Dat zijn meer slachtoffers dan er in diezelfde periode omkwamen in de oorlogen in Afghanistan en Irak. Velen van hen werden op gruwelijke wijze doodgemarteld, hun stoffelijke overschotten zwaar verminkt achtergelaten.

Het geweld laait nog steeds regelmatig op. In februari 2026 doodden Mexicaanse *special forces* Nemesio 'El Mencho' Oseguera Cervantes, de leider van het Jalisco New Generation Cartel. Ze deden dat mede met behulp van Amerikaanse inlichtingen. Het drugskartel reageerde met een golf van geweld en explosies door het hele land. Het leverde beelden op die sterk aan een burgeroorlog deden denken. In diezelfde maand hield het International Criminal Court in Den Haag een hoorzitting om te bepalen of de voormalige Filipijnse president Rodrigo Duterte vervolgd moet worden wegens misdrijven tegen de

menselijkheid. Als president voerde hij een smerige oorlog tegen drugs, waarbij tienduizenden mensen werden vermoord door doodseskaders. Duterte wilde naar eigen zeggen 'met alle plezier' miljoenen drugsverslaafden vermoorden, omdat die volgens hem zijn land verwoestten.[5]

Onder de Amerikaanse president Donald Trump gaat de war on drugs een nieuwe fase in. Trump heeft (vermeende) drugssmokkelaars bestempeld als 'narcoterroristen' en opdracht gegeven om bootjes die uit Venezuela komen tot zinken te brengen. Sinds september 2025 zijn er bij tientallen pogingen daartoe tenminste 150 mensen gedood. Vooral een beschieting op 5 december 2025 wekte veel verontwaardiging. Twee opvarenden, die zich vastgeklampt hadden aan het wrak van hun bootje, werden bij een tweede aanval van de Amerikaanse militairen alsnog gedood.

Het beschieten van weerloze drenkelingen is een oorlogsmisdaad. Onder Donald Trump is het zonder vorm van proces of concrete verdenking doden van 'narcoterroristen' een pr-show, waarbij het Witte Huis trots de beelden deelt en moordpartijen rechtvaardigt door te stellen dat de slachtoffers samenwerkten met het regime van Nicolás Maduro in Venezuela. Diens vermeende betrokkenheid bij drugshandel was zelfs het excuus dat Trump gebruikte om Maduro en zijn vrouw te ontvoeren. Erg overtuigend was dat excuus overigens niet, want in december 2025 verleende Trump gratie aan de voormalige president van Honduras, Juan Orlando Hernández. Die zat een straf uit van 45 jaar wegens zijn betrokkenheid bij drugssmokkel.[6] Zowel Democratische als Republikeinse politici vonden het onbegrijpelijk: als Trump zo graag drugs wilde bestrijden, waarom liet hij dan een veroordeelde drugshandelaar vrij?

Wie zich verdiept in de bestrijding van drugs komt voortdurend van dat soort ongerijmdheden tegen. De oorspronkelijke gedachte achter het bestrijden van drugs is dat de overheid burgers beschermt tegen de mogelijke risico's van verdovende middelen voor de gezondheid. Als die bestrijding al zou werken (en veel drugsexperts geloven niet dat harde repressie het beste antwoord is), hoe weegt de gewelddadige dood van honderdduizenden mensen dan op tegen de mogelijke gezondheidsschade die het drugsbeleid wil voorkomen? Het middel lijkt hier erger dan de kwaal.

Het is duidelijk dat drugs en de bestrijding daarvan over de hele wereld veel problemen veroorzaken, en dat arme landen daarbij veel harder getroffen worden dan rijke. Wie het Nederlandse nieuws over drugs volgt kent de problemen hier: liquidaties, afrekeningen in het criminele circuit, een martelcontainer, zwaarbewaakte strafzittingen in 'De Bunker' in Amsterdam, drugsafval in Brabant, corruptie in de haven, onveilige situaties in parken door agressieve crackgebruikers. Allemaal al erg genoeg, maar de meeste ellende zit elders en is daar veel zichtbaarder. Denk aan de honderdduizenden doden en hun nabestaanden in Mexico, Honduras, Colombia, Peru en Brazilië. Hele steden, provincies en soms zelfs landen die in de greep zijn van de drugsmaffia. De groeiende greep van de georganiseerde misdaad op het oerwoud in het Amazonegebied en het geweld tegen de inheemse bevolking daar. Of neem de gevolgen van cokesmokkel voor West-Afrika, waar een grote drugshandelaar als 'Bolle Jos' het land Sierra Leone compleet in zijn zak lijkt te hebben.

Die problemen zijn ontstaan nadat de strijd tegen drugs door de decennia heen steeds verder is opgevoerd. Strengere wetten, meer agenten, meer gevangenissen en ook meer militair geweld.

Dat heeft niet geholpen: er worden meer drugs geproduceerd dan ooit tevoren, ze zijn goedkoper dan ooit en het gebruik is wijdverbreider dan ooit. Het World Drug Report 2026 van de Verenigde Naties laat ontluisterende cijfers zien.[7] Het aantal drugsgebruikers steeg in tien jaar tijd met 34 procent tot 331 miljoen. Er kwamen in 2023 een half miljoen mensen om door drugsgebruik, 29 procent meer dan een decennium daarvoor. De productie van cocaïne heeft een 'ongeëvenaard niveau' bereikt: vier keer zo hoog als tien jaar geleden.

Het geweld verspreidt zich en de mensenrechtenschendingen nemen toe. Er worden zoveel drugs geproduceerd dat inbeslagnames geen enkel effect hebben op de beschikbaarheid. Het kan zelfs contraproductief zijn: meer inbeslagnames kunnen leiden tot meer drugsgeweld, zo toonde een artikel in het Nederlandse *Tijdschrift voor de Politie* aan.[8] Drugscriminelen laten de steeds hardere aanpak van de overheid namelijk niet gelaten over zich heen komen en gaan ook escaleren. Bovendien kan het verloren gaan van ladingen coke onderlinge afrekeningen en bendeoorlogen in gang zetten. De schietpartij in Overasselt was daar weer een treurig bewijs van.

We leven inmiddels in een tijdperk waarin het Witte Huis er openlijk trots op is dat Amerikaanse militairen weerloze drenkelingen doodschieten. De Nederlandse marine werkt sinds januari 2026 niet meer mee aan Amerikaanse drugsoperaties in het Caraïbisch gebied.[9] Dat is opvallend: Nederland is traditioneel een trouwe bondgenoot van de Verenigde Staten, die eigenlijk altijd meevecht. Maar nu dus niet meer. Nederlandse media hebben er niet heel veel aandacht aan besteed, maar het was een principiële en veelbetekenende stap.

De Verenigde Staten zijn onder president Donald Trump

hun morele gezag als leider van de westerse wereld aan het verliezen.[10] Dat geldt voor talloze beleidsterreinen: veiligheid, rechtsstaat, handel, ontwikkelingssamenwerking, gezondheidszorg, wetenschap. Westerse landen leren in hoog tempo dat ze niet meer op de Verenigde Staten kunnen vertrouwen en dat ze op eigen benen moeten leren staan. Dat hoeft op het gebied van drugs niet per se rampzalig te zijn. Sterker nog, het biedt kansen om eindelijk ons eigen, verstandiger beleid te gaan voeren. Het internationale drugsbeleid is vanaf het begin van de twintigste eeuw altijd door en door Amerikaans geweest. Dat wil zeggen, Noord-Amerikaans. De Verenigde Staten waren de drijvende kracht achter de drugsverdragen, en de DEA achter de wereldwijde repressie.

Dat geldt bijvoorbeeld voor ons 'pluk-ze'-beleid. Al sinds de jaren negentig beloven Nederlandse politici dat we de criminelen 'gaan raken waar het pijn doet: in hun portemonnee'. In werkelijkheid pakken overheden over de hele wereld maar weinig af van alle drugsmiljarden. De tv-kijker krijgt soms stapels bankbiljetten te zien of in beslag genomen sportauto's, speedboten of villa's. Dat ziet er indrukwekkend uit, maar meer dan een paar miljoen is het zelden waard. De overheid raakt de drugshandel nauwelijks.

Het is duidelijk dat ruim een halve eeuw Amerikaans drugsbeleid gefaald heeft. Niet alleen internationaal, maar ook in eigen land. Vanaf de eeuwwisseling tot nu zijn er meer dan een miljoen Amerikanen omgekomen door een overdosis. In sommige jaren stierven er honderdduizend Amerikanen aan drugs, meestal synthetische opioïden zoals fentanyl. De drugsproblematiek leidde zelfs tot een daling van de levensverwachting in de Verenigde Staten. Dat betekent dat het Amerikaanse drugsbeleid faalt in wat het in de eerste plaats zou moeten doen: mensenlevens redden.

Politiemensen eisen slimmer beleid

Het moet dus anders en beter. De roep om een verstandiger en humaner drugsbeleid wordt steeds sterker. The Global Commission on Drug Policy pleit al sinds 2011 voor een ander beleid.[11] In deze organisatie werken talloze prominente oud-politici samen, onder wie voormalig staatshoofden van onder andere Brazilië, Colombia, Chili, Mexico en Haïti. Zij weten als geen ander wat voor leed de harde bestrijding van drugs in hun landen heeft aangericht. En nu ze met pensioen zijn kunnen ze zonder meel in de mond praten. In Nederland zagen we hetzelfde met conservatieve politici als Frits Bolkestein en Dries van Agt, die na hun pensioen voorstanders werden van legalisering. Er zijn opvallend veel politiemensen die na hun pensionering pleiten voor regulering, omdat ze zelf tijdens hun werkzame leven hebben gezien dat het jagen op drugs zinloos was. Er is zelfs een uitdrukking voor: 'Post-Retirement Drug Policy Enlightenment Syndrome', het verschijnsel dat mensen pas na hun werkzame leven het licht zien.[12] In de Verenigde Staten hebben ze zich verenigd in LEAP, het Law Enforcement Action Partnership. Inmiddels bestaat er ook een Nederlandse afdeling van LEAP.

Ook steeds meer politiemensen in actieve dienst spreken zich uit voor een andere aanpak. Zo was er begin 2026 een drukbezochte bijeenkomst van LEAP Nederland over regulering in een officieel kantoorgebouw van de Nederlandse politie. De Amsterdamse burgemeester Femke Halsema haalde in 2024 de internationale pers door een conferentie te organiseren over het legaliseren van cocaïne.[13] Daar spraken ook Claudia López, de voormalig burgemeester van de Colombiaanse hoofdstad Bogotá en Jean-Pierre Smith, wethouder in Kaapstad, Zuid-Afrika. In Nederland zetten organisaties als Stichting Drugsbeleid, Legalize!, Stichting Verbond voor Opheffing

van het Cannabisverbod en Mediwiet zich al decennia in voor een rationeler drugsbeleid.

Tot nu toe slechts met beperkt resultaat. We blijven vastzitten in de harde aanpak. Het grootste struikelblok in die discussie is dat iedereen die pleit voor hervorming of regulering, onmiddellijk wordt weggezet als naïef en wereldvreemd. De Belgische hoofdcommissaris Peter Muyshondt, die al jaren openlijk voor legalisering pleit, beschrijft dat mechanisme mooi in zijn boek *Beleid op speed: hoe de drugsoorlog alle reden versmoort*: 'Het is een debat dat drijft op de holle slogans, oorlogstaal en epische overdrijvingen. Het is een discours doorspekt met morele stigma's met nauwelijks verholen religieuze ondertoon. Het wordt politiek gerecupereerd en gehanteerd, want niets zo handig om groot leiderschap te tonen als krachtdadig de strijd aan te binden met het grote kwaad, de illegale drugs. In feite klopt zelfs dat niet. Het is geen strijd tegen drugs. Het is een strijd tegen een bepaalde groep van mensen.'[14]

Wetenschappers en politiemensen die een andere aanpak bepleiten worden genegeerd of onder druk gezet. Muyshondt citeert de Amerikaanse onderzoeker en voormalige politiechef Joseph McNamara daarover: 'Iedereen die zijn bedenkingen over de war on drugs uitspreekt, wordt op de een of andere manier geïntimideerd. Want dan ben je soft on drugs. De groepen die bij deze oorlog het meeste belang hebben, zijn de drugskartels en het hele *law enforcement*-apparaat, de politie, de DEA.'

Muyshondt zegt iets wat uit de mond van een hoofdcommissaris in actieve dienst nogal een stevige uitspraak is: 'Inderdaad, ik ben zelf politiechef en durf gerust te beweren dat de strijd tegen drugs voor de politie een dankbare taak is. Niet enkel is het relatief gemakkelijk politiewerk, belangrijker is